

Розділ II. ПРОБЛЕМИ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ФАХІВЦЯ

© 2014 р.

М. М. Павлюк (м. Ужгород)

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ СТУДЕНТІВ

Актуальність дослідження. Сучасний ринок праці, розширення самозайнятості, прояви нестабільності зумовлюють необхідність формування особистості, готової діяти автономно, здатної до самостійного пізнання, самовизначення і творчого розвитку. Основи такої поведінки закладаються в період дорослішання людини, зокрема в процесі оволодіння професійною освітою у вищих навчальних закладах.

Проблема розвитку самостійності як складової соціальної зрілості особистості належить до однієї з найважливіших у теорії і практиці освіти та виховання. Самостійність характеризує особистість з точки зору її активності і свідомого самовираження у діяльності.

Зростають запити на дослідження проблем розвитку самостійності особистості, спроможної здійснювати самостійне пізнання і перетворення дійсності, в умовах швидкоплинних реалій соціокультурного простору. За цих обставин актуалізується значущість пізнавальної самостійності студентів, необхідність винайдення ефективних підходів до формування у них цієї особистісної якості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У психолого-педагогічній літературі висвітлені різні аспекти проблеми формування пізнавальної самостійності студентів. І.Я. Лернер, П.І. Підкасистий, А.В.Усова у своїх працях розглядали питання активізації самостійної пізнавальної і творчої діяльності. М.С. Каган, О.К. Осницький та інші вивчали психологічні основи розвитку пізнавальної самостійності. О.М. Балон, В.П. Беспалько, Ю.В. Карякін досліджували можливості сучасних технологій у розвитку пізнавальної самостійності особистості. П.І. Підкасистий, Т.І. Шамова розглядали пізнавальну самостійність як якість особистості. С.І. Архангельський, Н.Ф. Тализіна розвивали ідеї формування змісту освіти і процесу навчання у контексті цілеспрямованого розвитку пізнавальної самостійності.

У працях Л. Виготського, Б. Єсіпова, О. Леонтьєва, І. Лернера, М. Скаткіна, Т. Шамової висвітлено важливі ідеї пізнавальної і розумової самостійності, окреслено обсяг і зміст самостійної роботи студентів у навчальному процесі. При цьому самостійна пізнавальна активність розглядається і як форма організації навчання, і як засіб, і як компонент цього виду діяльності. На основі аналізу висловлених авторами ідей можна зробити важливий висновок про те, що самостійність вивчається ними переважно у педагогічному аспекті, що спонукає до розв'язку нових напрямків дослідження психологічних основ розвитку самостійності як особистісної якості студентів.

Мета статті полягає у розкритті природи пізнавальної самостійності студентів, її сутності, механізмів функціонування та особливостей цілеспрямованого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Самостійність особистості визначається більшістю авторів як відносно стала риса, що позначає здатність працювати без чийсь допомоги, незалежно від того, виконується робота за завданням керівника чи за власною ініціативою. Це здатність систематизувати, планувати і регулювати свою діяльність.

Досвід вивчення природи самостійності як якості особистості показав, що сьогодні існують різні підходи до визначення її сутності.

З погляду одних дослідників, поняття «самостійність» є досить широким і охоплює майже всі якості особистості. О. Ковальов, наприклад, визначає самостійність як вольову властивість характеру, що формується в праці, і ознаку вольової активності людини. Причому вольова

діяльність, на його переконання, здійснюється через розуміння її необхідності, відчуття обов'язку і відповідальності [3, с. 356]. Аналогічний підхід пропонує І. Молнар. Він розглядає самостійність як синтетичний прояв, що визначає характерологічну рису всієї особистості.

На думку С.Л. Рубінштейна одного із представників діяльнісного підходу в психології, справжня самостійність припускає свідому мотивованість дій та їх обґрунтованість; це прояв самостійної волі для того, щоб чинити так, а не інакше. З іншого боку, якщо індивід проявляє волю і завзятість у пізнанні, то в нього підвищується якість знань і вмінь, розвивається інтелектуальна сфера. Тому цілком правомірно розглядати пізнавальну самостійність як стрижневе утворення особистості, котре тісно пов'язане з такими якостями, як активність, відповідальність, свідомість і креативність.

Визнаючи особистість через її функції - регулятора діяльності, психологи виокремлюють внутрішні механізми самостійності. Зокрема у розумінні регуляторної функції особистості маються на увазі два аспекти: спонукальний і виконавчий. Найвищим рівнем регуляції, тобто таким, що поєднує обидві регулятивні функції, є саморегуляція. Механізм саморегуляції базується на ієрархічному розподілі спонукальних та виконавчих функцій усередині особистості. Найбільш успішно він реалізується тоді, коли людина постає для самої себе, з одного боку, як об'єкт управління: я-виконавець, дії якого необхідно відображати і організовувати, з іншого боку як суб'єкт управління: я-контролер, який планує, організовує й аналізує свої дії. Елементами саморегуляції виступають: самоаналіз, самооцінка, самовибір, самопроекування, самореалізація, самокорекція.

Таким чином, самостійність особистості базується на самоініціації механізмів рефлексії, які забезпечують саморегуляцію, тобто самостійне управління своєю поведінкою і діяльністю.

Тут варто звернутися до трьох рівнів в структурі саморегуляції, які виділяє К. Абульханова-Славська. На першому із них - особистість узгоджує свої особливості з нормами діяльності, на другому - вдосконалює якість діяльності шляхом оптимізації своїх можливостей, на третьому: виробляє (як суб'єкт діяльності) самостійну лінію поведінки, виявляючи творчий характер. На думку дослідниці, пізнавальна самостійність як якість особистості з вищим рівнем саморегуляції може сприяти її переведенню від нерефлексивного, некритичного ставлення до дійсності на якісно новий рівень - творчий [6].

Звідси сутність самостійності визначається як складна інтегративна якість особистості, що характеризується вміннями свідомо скеровувати власну поведінку, практичну діяльність відповідно до наявних поглядів і переконань, долати перешкоди на шляху до реалізації обраної життєвої програми без допомоги з боку інших людей. Самостійність гарантує незалежність, що, своєю чергою, формує відчуття особистістю свого «Я», своєї цінності. Через самостійність виявляється життєва позиція, прагнення особистості проявити себе в діяльності завдяки сформованості відповідних умінь і навичок.

Таким чином, самостійність є основою становлення індивіда як особистості, передумовою його самоствердження в соціумі.

Провідними ознаками самостійності є:

1) самостійність є стрижневим утворенням особистості, що відображає її здатність вільно, але свідомо й обґрунтовано, діяти відповідно до своїх ціннісних орієнтацій і незалежно від групових дій;

2) основу самостійності становить внутрішня свобода особистості, яка базується на рефлексії. Її механізмами виступають чинники самоуправлінського характеру (самоаналіз, самооцінка тощо);

3) самостійність взаємопов'язана із такими якостями, як активність, відповідальність, креативність, свідомість;

4) самостійність може виявлятися з різною мірою інтенсивності, активності й тривалості, які детермінуються індивідуальними властивостями психіки кожної людини;

5) самостійність дає особистості можливість успішно реалізовувати свій творчий потенціал, самостверджуватися в соціальному оточенні [6].

Як властивість психіки пізнавальна самостійність характеризується внутрішньою потребою людини в знаннях, уміннями їх здобувати з різних джерел і творчо використовувати на практиці.

У педагогіці й суміжних з нею галузях науки, під пізнавальною самостійністю зазвичай розуміють:

- якість, що відображає готовність (здатність і прагнення) людини оволодіти знаннями і способами діяльності власними зусиллями;
- здатність і вміння особистості самостійно виділяти істотні ознаки предметів та явищ навколишнього світу;
- якість особистості, основу якої становлять інтелектуальні здібності та вміння, готовність і прагнення до самостійності, коригування діяльності, володіння прийомами пізнавальної діяльності, а також методологічні знання, самоконтроль.

Самостійність відіграє роль пускового механізму самовизначення особистості. Самостійна людина володіє внутрішнім потенціалом постійного активного вибору, а отже, і самовизначення в різних життєвих і професійних ситуаціях. Таким чином, самостійність набуває ознак провідної лінії орієнтації людини в навколишньому світі, у самій собі, у своїй професії.

О. Я. Савченко вважає, що пізнавальна самостійність — це складне комплексне поняття, що передбачає «сформованість потреби і уміння самостійно мислити, здатності орієнтуватися в новій пізнавальній ситуації, самому бачити питання, задачу, віднаходити шляхи їх вирішення» [5, с. 680].

У ряді досліджень звертає на себе увагу ототожнення пізнавальної самостійності із самостійною пізнавальною діяльністю. Приміром, О. Татаржинська розглядає самостійність як творчо-самостійну діяльність, яка виражається в пошуку інформації з різних джерел та її оцінці; творчо-практичну діяльність, пов'язану із самостійним вибором засобів і методів діяльності та вирішенням відповідних завдань; творчо-організаційну діяльність, що передбачає організацію діяльності та управління нею [7, с. 8].

Однак пізнавальна самостійність виражає не саму діяльність, а характер її здійснення. Тому деякі дослідники, розкриваючи сутність цього феномена, основним визнають поняття «характер діяльності», тобто зовнішній (результативний) бік пізнавальної самостійності. У цьому разі пізнавальна самостійність - це:

- якісна характеристика діяльності, що відображає вміння індивіда розв'язувати пізнавальні завдання, визначати цілі діяльності і своєчасно коригувати їх без чиеїсь допомоги;
- дія людини, яку вона втілює без сторонньої допомоги і вказівок інших, керуючись лише власними уявленнями щодо порядку й правомірності виконання операцій;
- діяльність, яка містить елементи самостійної творчості й обов'язково передбачає активність індивіда.

З'ясовуючи сутнісні пізнавальні характеристики самостійності студентів, Ф. Ратнер відзначає, що вона виявляється в процесі навчання через прагнення і здатність виконувати поставлені вимоги, незалежно від педагогічних дій. Основою пізнавальної самостійності в цьому разі постає розуміння студентами теоретичних і практичних питань, усвідомлення можливості їх самостійного розв'язання й віра у власну працездатність. Треба мати на увазі, що пізнавальна

самостійність може стосуватися як вивчення наукових фактів і методів науки, так і процесу пізнавальної діяльності. Вона передбачає послідовне визначення мети роботи, засобів і напряму її реалізації, самого процесу виконання діяльності, здійснення контролю та оцінки її результатів. Звідси під пізнавальною самостійністю пропонується розуміти соціально ціннісну якість, що складається, систематизується і генералізується як властивість, яка характеризує всі види пізнавальної діяльності і впливає на інші сторони особистості, її активність, креативність, відповідальність та ін. [6].

Отже, пізнавальна самостійність студентів – це соціально ціннісна, а точніше, інтегративна якість особистості, яка проявляється в постійній потребі професійного самовдосконалення шляхом вміння самостійно отримувати нові знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності. Пізнавальна самостійність охоплює мотиваційний, змістовий та процесуальний компоненти.

Проблема виховання самостійності як складової соціальної зрілості особистості належить до однієї з найважливіших у теорії і практиці виховання й навчання. Самостійність характеризує особистість з точки зору її активності і свідомого самовираження у діяльності.

В умовах включення України до Болонського освітнього процесу гостро постає проблема організації та контролю самостійної роботи студентів. Самостійність, як відомо, є найбільш істотною якістю людини як особистості та суб'єкта діяльності.

Проблема самостійності мислення і діяльності студентів прямо пов'язана зі зміною парадигми системи сучасної освіти. Особливою рисою організації навчального процесу у вищих навчальних закладах України в сучасних умовах стає поступове збільшення навчального часу на самостійну роботу студентів. Навчати студентів самостійно поновлювати свої знання, самостійно орієнтуватись в стрімкому потоці нової інформації є важливим завданням сучасної вищої школи. Від уміння студентів самостійно планувати, організовувати і контролювати процес навчання й пізнавальної діяльності залежить якість оволодіння ними знаннями, вміннями і навичками [9].

Суть пізнавальної самостійності виявляється в потребі й умінні студентів самостійно мислити, у здатності орієнтуватися в новій ситуації, самому бачити питання, задачі і знайти підхід до їх розв'язання. Пізнавальна самостійність виявляється в умовах в умінні самостійно аналізувати складні навчальні задачі і виконувати їх без сторонньої допомоги, що характеризується певною критичністю розуму студента, здатністю висловлювати свою думку незалежно від суджень інших. Самостійність у навчальній роботі студентів - це насамперед здатність не тільки розуміти матеріал, а й застосовувати його в нових видах самостійних завдань.

Розглядаючи самостійність як першорядну умову всебічного розвитку особистості студентів, можна виділити три види самостійності студентів: організаційно-технічну самостійність, самостійність у практичній діяльності, самостійність у процесі пізнавальної діяльності.

Пізнавальна активність і самостійність студента в навчальній роботі поняття взаємопов'язані, але не тотожні. У навчальній роботі самостійність виявляється в активності, спрямованій на набуття, вдосконалення знань, оволодіння прийомами роботи. Останнє пов'язане з формуванням пізнавальних інтересів та інших мотивів, які стимулюють і зміцнюють волю для виконання тих чи інших завдань. Пізнавальна самостійність завжди спрямована на засвоєння нових знань, передбачає готовність студентів до пошукової роботи, а пізнавальна активність має місце як під час засвоєння знань, так і під час їх відтворення, закріплення. Пізнавальна самостійність співвідноситься з творчими здібностями як видове і родове поняття, але формування обох цих якостей можливе лише в процесі активної

інтелектуальної діяльності. Пізнавальна активність і пізнавальна самостійність взаємопосилюють одна одну: в умовах мислительної активності виявляється самостійність студентів, яка є необхідним внутрішнім стимулом розвитку мислення. Але хоч ці сторони навчальної діяльності тісно пов'язані, кожна з них через специфічність виявів і формування є окремим предметом дослідження [8].

Отже, пізнавальна самостійність студентів формується не внаслідок дії якогось одного ефективного засобу, а є закономірним результатом досконалої системи навчання і виховання студентів, спрямованої на виборчий розвиток самостійності думки і самостійності як риси характеру студентів.

З позиції психологічної науки, самостійність розглядається як закріплене у навчальному досвіді генералізоване ставлення до вибору і реалізації моральних цінностей, засноване на внутрішніх стимулах і внутрішній саморегуляції, що виявляється у прагненні, вмінні, звичці розв'язувати конкретні питання і практичні завдання самостійно. Проявом самостійності є вміння самостійно бачити суть поставлених перед ним завдань, виділяти основне в ньому, а також уміти його розв'язувати [4].

Самостійність як соціальна якість особистості характеризується здатністю людини зорієнтуватись, критично оцінити ситуацію, висловити свою точку зору з конкретного приводу.

Педагогічний аспект виховання самостійності є процес переходу особистості від зовнішнього керівництва до саморегуляції, внутрішнього обґрунтування свого вчинку, лінії поведінки, до вільного вибору способів дій у процесі життєдіяльності студентів.

Самостійність характеризується двома факторами: по-перше, сукупністю засобів, знань, умінь і навичок, якими володіє особистість; по-друге, ставленням особистості до процесу діяльності, її результатів і умінь здійснення, а також зв'язками, які складаються у процесі діяльності з іншими людьми. Як соціальна якість, самостійність передбачає наявність активної життєвої позиції, організаторських якостей, готовності та здатності своїми силами здійснювати практичну діяльність, відповідально до неї ставитись, встановлювати певні стосунки в колективі [1].

Звідси випливає, що самостійність передбачає активність, ініціативність особистості стосовно себе та інших.

Зростаючий розрив між обсягом знань, призначених для вивчення й можливістю їх засвоєння, може бути подоланий, головним чином, шляхом розвитку розумових здібностей студентів, формування в них здатності самим регулювати процес засвоєння нових знань і підвищення ефективності навчання. Самостійність у навчальній діяльності зумовлена структурою планів вищих навчальних закладів, у яких значна частина навчального часу виділена на самостійну роботу студентів.

При обмеженні навчального аудиторного часу, а також із урахуванням психологічних особливостей студентів й обов'язкової умови інтенсивності вивчення фахових дисциплін для оволодіння професійними вміннями і навичками, виникає необхідність навчати студентів самостійно працювати. Суперечність між рівнем знань студентів і їх умінням повноцінно використовувати їх у своїй професійній діяльності можна вирішити, використовуючи сучасні педагогічні технології, що створюють пріоритетні умови для самостійної пізнавальної діяльності й дають змогу значно підвищити ефективність навчального процесу.

Тому одним із головних резервів удосконалення навчального процесу у ВНЗ є більш широке використання творчого потенціалу студентів, впровадження методів і форм навчання, які передбачають активну самостійну роботу. Саме самостійна робота студентів повинна стати однією із складових навчального процесу, оскільки вона має ряд цілей, серед яких слід виділити:

- виховні - прищеплення самостійності як риси особистості й стереотипу пізнання, тобто потреби до поповнення та оновлення своїх знань;
- навчальні - набуття вмінь і практичних навичок техніки самостійної роботи, уміння приймати рішення, формувати конкретні завдання залежно від загального напрямку діяльності, уміння визначити методи і засоби розв'язання проблеми;
- освітні - здобування студентами загальноосвітніх, професійних умінь, знань, навичок.

Найбільш важливими є питання організації управління і контролю за самостійною роботою студентів. Відомо, що саме самостійна робота сприяє максимальному виявленню потенціалу студентів, формує вміння і навички використання та переробки інформації.

Студенти, які не володіють навичками самостійної підготовки, переважно не встигають відібрати головне у навчальній дисципліні, перестають її розуміти, втрачають впевненість у собі, у своїх можливостях. Саме в цьому часто полягає основна причина низького рівня знань багатьох студентів і втрати ними інтересу до навчання і обраної спеціальності.

Вищевикладене свідчить про те, що підготовка студентів до самоосвіти вже з перших днів навчання у вузі є актуальною не лише соціально-педагогічною, а й у першу чергу психологічною проблемою, від вирішення якої багато в чому буде залежати ефективність майбутньої діяльності спеціалістів різних галузей, оскільки найбільш складним етапом становлення особистості спеціаліста, в тому числі і набуття навичок самостійної роботи, ми вважаємо початок навчання у вузі, особливо перший курс, коли відбувається зміна в соціальному статусі особистості, структурі і змісті пізнавальної діяльності.

Організація самостійної роботи студентів є динамічним процесом, в якому є самостійна діяльність студентів, управління викладача та створення відповідних відносин між ними.

Виділяють чотири види самостійної роботи [2]:

1. За зразком, який використовує відомий спосіб розв'язання теоретичних і практичних завдань для аналогічних ситуацій і сприяє розвитку продуктивної навчально-пізнавальної діяльності. Такий вид самостійної роботи може розглядатися лише як основа пізнавальної самостійності.

2. Модифікація і використання відомого способу розв'язання завдань у незвичайній ситуації. В цьому випадку застосовуються способи продуктивності з перетворення і узагальнення теоретичних і практичних знань, які сприяють розвитку практичного мислення. Пізнавальна самостійність у даному випадку займає практичну спрямованість.

3. Використання декількох можливих способів розв'язання завдань, вміння їх комбінувати в пошуках оптимального варіанта для тієї чи іншої ситуації. Можливості для розвитку такого рівня самостійності створюються в умовах організації частково-пошукової навчально-пізнавальної діяльності, яка формує творче мислення.

4. Вивчення теоретичних знань як інструменту наукового пізнання, яке виконує включення студента в професійну науково-дослідну діяльність.

До основних видів самостійної роботи студентів, які використовуються у вузах, доцільно віднести:

- доповіді і виступи на семінарах і конференціях;
- виконання науково-дослідних завдань як вищої форми самостійної роботи;
- виконання окремих завдань на лекційних та семінарських заняттях;
- роботу в предметних наукових гуртках та клубах за інтересами;
- роботу з навчальними і контролюючими програмами на комп'ютері;
- виконання практичних та лабораторних робіт;
- індивідуальну роботу з навчальною та методичною літературою;

- участь в олімпіадах, студентських конференціях; узагальнення матеріалу під час підготовки до екзамену [8].

Передовий педагогічний досвід показує, що вже на першому курсі студенти можуть і повинні бути залучені до всіх видів самостійної роботи. Методичне забезпечення індивідуальної і колективної навчально-пізнавальної діяльності пропонує реалізацію принципу проблемності - від лекцій проблемного характеру до включення проблемних ситуацій у питання модульного контролю та екзаменаційних тестових завдань. Основним призначенням проблемних лекцій є моделювання протиріч, які складають основу змісту навчальної дисципліни, залучення студентів до аналізу варіантів вирішення цих протиріч, яке сприяє формуванню творчого теоретичного мислення.

Семинарські заняття організуються на основі різноманітних форм співробітництва студентів і викладачів, зокрема це дискусії і диспути, в процесі яких студенти шукають аргументи, які підтверджують або відкидають трактування даних питань, спонукають їх до вироблення власної позиції і високої активності в її захисті.

Формуванню самостійності, творчого пошуку сприяють і лабораторні заняття, які передбачають створення і розв'язання екстремальних практичних ситуацій або їх моделей, у процесі яких розвивається професійна інтуїція, вміння орієнтуватися в нестандартних ситуаціях, прогнозувати їх хід, використовуючи завдання різної складності, що забезпечують диференціацію навчально-пізнавальної діяльності.

Необхідним компонентом самостійної роботи студентів є самопідготовка до навчальних занять, модульного контролю, практичних занять, яка включає роботу з навчальною та науковою літературою, виконання різноманітних письмових індивідуальних завдань, контрольних запитань, тестових завдань. Це дає можливість сформувати у студентів навички організації самостійної роботи з джерелами літературної та комп'ютерної інформації [8].

Вирішення проблем організації самостійної роботи студентів передбачає чіткий і оперативний контроль за самостійною роботою студентів, який проводиться систематично.

Запропонований комплекс заходів щодо організації самостійної роботи студентів дозволяє забезпечити поєднання аудиторної та позааудиторної форм самостійної роботи студентів, диференціювати та індивідуалізувати навчання студентів, забезпечити рівень засвоєння знань, вмінь, навичок, необхідних для реалізації здійснення самостійної діяльності в професійній підготовці, повсякденному житті, в суспільній роботі. Правильно організована систематична самостійна робота студентів над навчальними предметами ефективний супривід її з боку викладачів та самоконтроль з боку студентів дозволяють вирішити завдання вищої школи - сформувати у студентів науковий світогляд, систему сучасних професійних знань, а також розвинути творчі здібності.

Отже, процес підготовки майбутніх фахівців має бути насичений не лише відповідними формами та прийомами навчальної роботи, а включати відповідні спецкурси в рамках яких можна було б максимально сприяти розвитку у студентів творчої ініціативи, потреби у самовдосконаленні, саморозвитку та самоосвіті, націленості на підвищення рівня своєї теоретичної підготовки, до удосконалення вмінь і навичок самостійної роботи.

Література

1. *Вергасов В. Д.* Активизация познавательной деятельности студентов в высшей школе / В. Д. Вергасов. - К: Вища школа, 1985. - 175 с.
2. *Еднак В.* Основи організації самостійної роботи студентів факультету фізичного виховання / В. Еднак // Наукові записки ТДПУ. Серія: Педагогіка. - 2002. - № 3. - С. 128-131.

3. Ковалев А. И. Мотивы поведения и деятельности / А. И. Ковалев; [отв. ред. А. А. Бодалев]. - М. : АН СССР, Ин-т психологии ; М. : Наука, 1988. - 192 с.
4. Козаков В. А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение / В. А. Козаков. - К. : Вища школа, 1990. - 247 с.
5. Савченко О. Я. Пізнавальна самостійність / О. Я. Савченко // Енциклопедія освіти / за заг. ред. В. Т. Кременя. - К. : Юрінком Інтер, 2008. - 1040 с.
6. Тимошенко Ю. Деякі аспекти теоретичного дискурсу пізнавальної самостійності [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/39_2/visnuk_6.pdf
7. Татаржинская Е. К. Этапно-управленческий подход как фактор формирования профессионально-педагогической самостоятельности студентов педагогического колледжа / Е. К. Татаржинская. - Челябинск, 2002. - 171 с.
8. Шустваль М.Ф. Формування пізнавальної самостійності студентів у контексті болонського процесу / М.Ф. Шустваль, С.М. Шустваль, Т.І. Лядова, О.В. Волобуєва // Медична освіта. – 2013. - №3. – С. 125-128.
9. Ярмаченко М.Д. Важливий етап у розвитку педагогічної науки / М.Д. Ярмаченко // Вісник АПН України. – 1993. - № 1. – С. 8-10.

В статье рассмотрены некоторые вопросы развития познавательной самостоятельности студентов, охарактеризованы сущность понятия самостоятельности и его признаки, приведены отдельные факторы формирования познавательной самостоятельности студентов, раскрыты психологические механизмы ее функционирования как личностного образования, определены взаимосвязи феномена познавательной самостоятельности с такими личностными качествами, как активность, инициативность, ответственность, креативность; проанализированы подходы к пониманию познавательной самостоятельности личности; охарактеризованы виды самостоятельной работы студентов.

The paper deals with some issues of cognitive self-dependence of students; the essence of the concept of self-dependence and its features are described; some factors for formation of students' cognitive self-dependence are presented; psychological mechanisms of its functioning as a personal formation are revealed; relationship of the cognitive self-dependence phenomenon with personal qualities such as activity, initiative, responsibility, creativity is outlined; approaches to understanding of person's cognitive self-dependence are analysed; types of students' self-study are described.

Статтю подано до друку 04.12.2014.

© 2014 р.

А. В. Гришина (г. Киев)

ХАРАКТЕРИСТИКА УРОВНЕЙ РАЗВИТИЯ И ДИНАМИКИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО САМООПРЕДЕЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ В ТЕХНИЧЕСКОМ ВУЗЕ

Современное общество нуждается в новых подходах к подготовке специалистов в различных сферах жизни и деятельности, поскольку прежние ценностно-нравственные и профессиональные ориентации во многом не соответствуют реальной жизни, а новые еще не сформированы. Эти изменения не обошли и высшую школу, студенчество оказалось в ситуации неопределенности, неуверенности в своем профессиональном будущем, поэтому